

ÎN SPATELE UȘILOR ÎNCHISE: ÎNTÂLNIRI SECRETE SINO-ROMÂNE PE PARCURSUL ANULUI 1963

Mihai Croitor

Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, România

Abstract: *Based on documents from the Romanian archives, the article addresses the Sino-Romanian secret meetings which were held during 1963. These secret meetings, organized as a result of the Romanian-Soviet economic disagreements within the C. O. M. E. C. O. N., were mainly aimed at creating the foundation for a Sino-Romanian rapprochement on the background of Romania's detachment from Moscow. As the article proves, the leaders of the Chinese Communist Party will be interested in normalizing relations between China and Romania, damaged after the June 1960 Meeting of the Communist and Workers' Parties. A year later, the Sino-Romanian rapprochement became a fait accompli.*

Keywords: Corneliu Mănescu, Xu Jianguo, Gh. Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș, C. O. M. E. C. O. N., Sino-Romanian rapprochement.

Anul 1963 semnifică, din perspectiva direcției asumate în politica externă a Republicii Populare Române (R. P. R.), o ruptură fundamentală cu trecutul. Dacă până la momentul respectiv fidelitatea față de Moscova și, implicit, față de preceptele ideologice promovate de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P. C. U. S.) reprezentau reperele fundamentale ale viziunii de politică externă promovate de către R. P. R., începând cu anul 1963 perspectiva îndepărtării de Kremlin își făcea tot mai mult simțită prezența. În opinia noastră, la baza deciziei R. P. R. de a-și schimba radical culoarul de politică externă a stat emergența viziunilor economice integraționiste promovate de către sovietici (și nu numai!) în cadrul Consiliului pentru Ajutor Economic Reciproc (C. A. E. R.), începând cu anul 1962.¹ Or, aceste viziuni economice contraveneau

¹ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestor disensiuni economice româno-sovietice, vezi: Mihai Croitor, *România și conflictul sovieto-chinez (1956-1971)*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, pp. 214-242. Vezi de asemenea: Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A. N. I. C.), *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dos. 24/1963, vol. I, f. 79-97, 109-120, 133-164 (Documentele în cauză au fost publicate. Vezi în acest sens: „Document 51: 1963 iulie 1. Prima variantă a discursului care urma a fi rostit de către Gh. Gheorghiu-Dej în cadrul Consfăturii C. A. E. R., preconizată a se organiza la Moscova între 24-26 iulie 1963”, „Document 52: 1963 iulie 1. A doua variantă a discursului care urma a fi rostit de către Gh. Gheorghiu-Dej în cadrul Consfăturii C. A. E. R., preconizată a se organiza la Moscova între 24-26 iulie 1963”, „Document 53: 1963 iulie 25. Discursul rostit de către Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C. C. al P. M. R., în cadrul Consfăturii C. A. E. R., desfășurată la Moscova între 24-26 iulie 1963”, în Mihai Croitor, Sanda Borșa (ed.), *Triunghiul suspiciunii: Gheorghiu-Dej, Hrușciov și Tito (1954-1964)*. Documente, volum II, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014, pp. 344-376).

prevederilor incluse în planul economic șesenal, adoptat în cadrul Congresului al III-lea al P. M. R. (din iunie 1960), plan care sublinia angajamentul liderilor comuniști de la București pentru o consistentă industrializare a României.² Pe cale de consecință, liderii comuniști români vor urmări o recalibrare a relațiilor dintre R. P. R. și Republica Populară Chineză (R. P. C.), deopotrivă cu normalizarea relațiilor politico-diplomatice româno-iugoslave, tensionarea raporturilor cu cele două state (China și Iugoslavia) fiind o consecință directă a conformisului ideologic urmat în politica externă a României până în anii 1962-1963.³ În privința relațiilor româno-chineze, trebuie menționat faptul că organizarea la București a Consfătuirii partidelor comuniste și muncitorești, între 24-26 iunie 1960, avea să determine o răcire consistentă a relațiilor dintre P. M. R. și Partidul Comunist Chinez (P. C. C.), tocmai datorită atitudinii prosovietice adoptate de către partea română.⁴ Totuși, după cum afirmam anterior, apariția diferendelor economice româno-sovietice în cadrul C. A. E. R., începând cu anul 1962, va determina autoritățile de la București să sondeze posibilitatea unei apropieri româno-chineze, știute fiind divergențele ideologice sino-sovietice, aflate în plină desfășurare la acel moment.

În atare condiții, Gh. Gheorghiu-Dej îi va solicita șefului diplomației române, Corneliu Mănescu, să ia legătura cu autoritățile chineze în scopul înștiințării acestora din urmă cu privire la emergența tensiunilor româno-sovietice în cadrul C. A. E. R., precum și cu privire la dorința Bucureștiului de a-și normaliza relațiile cu Beijingul.⁵ Pe cale de

² Vezi în acest sens: „Directivile Congresului al III-lea al PMR cu privire la planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960-1965 și la schița planului economic de perspectivă pe 15 ani”, în *Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român*, București, Editura Politică, 1960, pp. 645-688.

³ Eforturile întreprinse de autoritățile române în direcția normalizării raporturilor cu Iugoslavia nu formează obiectul prezentului studiu. Pentru o perspectivă detaliată asupra aceste chestiuni vezi: Mihai Croitor, Sanda Borșa (ed.), *Triunghiul suspiciunii: Gheorghiu-Dej, Hrușciov și Tito (1954-1964)*, volum I, pp.150-226.

⁴ Pentru o perspectivă detaliată asupra consecințelor Consfătuirii de la București, din iunie 1960, vezi: Mihai Croitor, Sanda Borșa, „Ecouri politico-ideologice ale Consfătuirii partidelor comuniste și muncitorești din iunie 1960 (I)”, în *Astra Salvensis*, an IV, număr 8, 2016, pp. 187-202.

⁵ Corneliu Mănescu rememora astfel episodul în cauză: „*A venit un moment în care Dej mi-a spus să stau de vorbă cu ambasadorul chinez-eram ministru de externe-și să-i explic poziția noastră în cadrul C. A. E. R. Să-i spun cum concepem noi relațiile dintre statele comuniste și că dorim cu China relații normale. Cu China și partidul comunistilor chinezi, indiferent de poziția sovieticilor, noi vrem să avem relații bune și de comunicare. Cam acestea au fost indicațiile pe care Dej mi le-a dat între patru ochi, încheind: «dacă merge, bine, dacă nu, te privește»*”. Vezi în acest sens: Lavinia Betea, *Convorbiri neterminate*, Iași, Editura Polirom, 2001, p. 89.

consecință, la 16 mai 1963, ministrul român de externe îl primea în audiență pe ambasadorul R. P. C. la București (Xu Jianguo), Corneliu Mănescu subliniind de la început faptul că partea română plasa la baza politicii sale externe respectarea suveranității naționale și principiul neamestecului în chestiunile interne. În egală măsură, Mănescu înștiința partea chineză cu privire la evoluțiile survenite în interiorul C. A. E. R., subliniind, de asemenea, poziția adoptată de R. P. R. față de acestea.⁶ Următoarea întâlnire dintre cei doi se va organiza la 5 iunie 1963, agenda de discuții incluzând patru chestiuni distincte. Astfel, primul topic de discuție avea să fie reprezentat de necesitatea ca ambasada R. P. C. la București să nu disemineze public diferite materiale care analizau pozițiile ideologice antagonice preliminate în interiorul lagărului comunist (în esență fiind vorba de relațiile sino-sovietice), un angajament pe care partea chineză și l-a asumat.⁷ A doua chestiune care a format obiectul discuțiilor din 5 iunie 1963 avea să fie reprezentată de solicitarea lui Xu Jianguo privind facilitarea de către partea română a editării/tipăririi buletinului ambasadei R. P. C. la București.⁸ Discursul rostit de către Gh. Gheorghiu-Dej în ziua precedentă avea, de asemenea, să ocupe o bună parte a discuțiilor dintre Corneliu Mănescu și Xu Jianguo. Bunăoară, ministrul român de externe îi va releva oaspetelui chinez faptul că pe parcursul discursului în cauză, liderul P. M. R. făcuse referire la trei chestiuni foarte importante: necesitatea industrializării R. P. R., respectarea suveranității naționale și principiul neamestecului în chestiunile interne.⁹ În fine, ultima chestiune aflată pe agenda de discuții va fi reprezentată de preconizatele negocieri sovieto-chineze ce urmau a fi organizate la Moscova în iulie 1963.¹⁰ Astfel, cu această ocazie, Corneliu Mănescu îl interoga pe ambasadorul chinez la București cu privire la posibilele șanse de reușită a acestor negocieri sovieto-chineze, subliniind, în egală măsură, faptul că Beijingul respecta „linia” Declarației

⁶ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei întâlniri, vezi: A. N. I. C., *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dos.53/1963, f. 2-20 (Documentul în cauză a fost publicat. Vezi în acest sens: „Document 3: 1963 mai 16. Notă cu privire la audiența lui Xu Jianguo, ambasador al R. P. C. la București, la Corneliu Mănescu, ministru al Afacerilor Externe, referitoare la divergențele româno-sovietice”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012, pp. 29-44).

⁷ Vezi Document 1.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Pentru o perspectivă amplă asupra acestor negocieri vezi: Mihai Croitor, Sanda Borșa (ed.), *Moscova 1963: eșecul negocierilor sovieto-chineze*, Cluj-Napoca, Editura Eikon/Editura Mega, 2014, passim.

de la Moscova din 1960.¹¹ Răspunsul ambasadorului chinez va fi unul rezervat, acesta ferindu-se să ofere un răspuns tranșant în această chestiune, mărginindu-se la a afirma faptul că, dată fiind amplitudinea chestiunilor divergente, întâlnirea preconizată nu avea să fie una „*prea ușoară*”.¹²

În esență, putem cataloga întâlnirea din 5 iunie 1963 drept una de tatonare, ambele părți scrutând posibilitatea normalizării relațiilor. De altfel, cele două întâlniri (din 16 mai 1963, respectiv 5 iunie 1963) aveau să pregătească terenul pentru o întâlnire face à face între ambasadorul chinez la București și liderul P. M. R.. Astfel, la 12 decembrie 1963, Gh. Gheorghiu-Dej îl primea la Snagov pe Xu Jianguo, discuțiile desfășurându-se pe parcursul a 6 ore și 30 de minute. În cadrul acestei întâlniri, liderul comunist român își exprima regretul cu privire la scăderea în intensitate a contactelor sino-române după Consfătuirea de la București, din iunie 1960, manifestându-și dorința în direcția normalizării relațiilor dintre cele două partide. Referindu-se strict la întâlnirea din iunie 1960, organizată la București, Gh. Gheorghiu-Dej avea să sublinieze faptul că și conducerea P. M. R. fusese luată prin surprindere de retorica antichineză promovată de către Hrușciiov, nefiind înștiințată în prealabil de către liderii P. C. U. S. În egală măsură, o bună parte a discuțiilor aveau să se cantoneze pe diferendele economice româno-sovietice în cadrul C. A. E. R., perspectiva curtenitoare la adresa P. C. C., adoptată de către liderul comunist român, fiind mai mult decât evidentă.¹³ În opinia noastră, scopul principal al organizării întâlnirii din 12 decembrie 1963 rezidă în intenția autorităților române de a reazeza raporturile româno-chineze pe un făgaș de normalitate, în pofida comandamentelor ideologice promovate de către Kremlin. Interesant este și faptul că în cursul aceleași zile (12 decembrie 1963), ambasadorul R. P. R. la Beijing, Dumitru Gheorghiu, se întâlnea cu Peng Zhen,

¹¹ Pentru o perspectivă detaliată asupra preceptelor ideologice incluse în Declarația partidelor comuniste și muncitorești din 1960, vezi: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 446-490.

¹² Vezi Document 1.

¹³ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei întâlniri vezi: A. N. I. C., *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dos. 94/1963, f. 3-32 (Documentul în cauză a fost publicat. Vezi în acest sens: „Document 9: 1963 decembrie 12. Notă privind convorbirea de la Snagov, dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C. C. al P. M. R., și Xu Jianguo, ambasador al R. P. C. la București, referitoare la divergențele româno-sovietice și necesitatea apropierii româno-chineze. (fragment)”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 196-226).

membriu al Biroului Politic al C. C. al P. C. C. și primar al Beijingului. Parcurgerea raportului întocmit de către ambasadorul român relevă faptul că întâlnirea în cauză nu a vizat, însă, dinamica relațiilor sino-române, cantonându-se, în schimb, pe prezentarea de către partea chineză a principalelor chestiuni contondente în relațiile dintre P. C. C. și P. C. U. S.¹⁴

Ca urmare a discuțiilor purtate la Snagov la 12 decembrie 1963, câteva zile mai târziu (18 decembrie 1963), Emil Bodnăraș îl primea în audiență pe Xu Jianguo. Cu această ocazie ambasadorul chinez avea să transmită răspunsul C. C. al P. C. C. cu privire la cele discutate cu câteva zile în urmă la Snagov. În esență, C. C. al P. C. C. își manifesta deplinul acord cu privire la punctul de vedere al P. M. R. vis-a-vis de relațiile sino-sovietice, sovieto-albaneze și româno-sovietice, precum și față de modul în care liderii comuniști români percepeau relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești. În egală măsură, Xu Jianguo transmitea factorilor decizionali de la București faptul că Beijingul era de acord cu propunerea P. M. R. de creștere în intensitate a relațiilor româno-chineze. La rândul său, Emil Bodnăraș își manifesta satisfacția cu privire la răspunsul liderilor comuniști chinezi, însă, în egală măsură documentul ne relevă o reticență a autorităților române vis-a-vis de organizarea unor contacte directe româno-chineze. În această ordine de idei, nu e surprinzător faptul că Bodnăraș îi solicita ambasadorului chinez să lase la opțiunea Bucureștiului locul și intervalul de desfășurare a viitoarelor întâlniri secrete româno-chineze.¹⁵

În manieră conclusivă, putem afirma cu certitudine faptul că întâlnirile secrete româno-chineze, desfășurate pe parcursul anului 1963, au pregătit terenul pentru lansarea unui amplu demers diplomatic în anul 1964, al cărui rezultat final va fi reprezentat de fundamentarea unei apropieri româno-chineze.¹⁶

¹⁴ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei chestiuni vezi: Mihai Croitor, „Dincolo de dezbaterile ideologice: viziunea lui Peng Zhen asupra conflictului sovieto-chinez (1963)”, în *Astra Salvensis*, an III, număr 5, pp. 147-156.

¹⁵ Vezi Document 2.

¹⁶ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei chestiuni vezi: Mihai Croitor, *România și conflictul sovieto-chinez (1956-1971)*, Cluj-Napoca, Editura Eikon/Editura Mega, 2014, pp. 250-330.

ANEXE DOCUMENTARE

ANEXA 1

Stenograma întâlnirii dintre Corneliu Mănescu, ministrul de Externe ale R. P. R., și Xu Jianguo, ambasadorul R. P. C. la București (5 iunie 1963)

**STRICT SECRET
DE IMPORTANȚĂ DEOSEBITĂ**

NOTĂ

Tov. Ambasador Chinez: *Bună ziua tovarășe ministru.*

Tov. Ministru Mănescu: *Vă salut tovarășe ambasador, bun venit. Vă rog să luați loc. Cunoașteți locul foarte bine.*

Tov. Ambasador Chinez: *Ne-am întâlnit de mai multe ori și am reușit să cunosc locul. Ce mai faceți?*

Tov. Ministru Mănescu: *Bine, tovarășe ambasador, bine.*

Tov. Ambasador Chinez: *Ploile ce au căzut în ultima vreme sunt foarte bune pentru recolta din țara Dv.*

Tov. Ministru Mănescu: *Cred că sunt bune, iar dacă va fi și nițeluși soare va fi foarte bine.*

Tov. Ambasador Chinez: *Acum a început să fie și soare.*

Tov. Ministru Mănescu: *Da, acesta este un lucru foarte important pentru agricultură. Să începem cu o țigară. Ce mai faceți, tovarășe ambasador?*

Tov. Ambasador Chinez: *Mulțumesc, bine, sunt sănătos.*

Tov. Ministru Mănescu: *Se vede.*

Tov. Ambasador Chinez: *Am venit astăzi la Dv. pentru a vă expune o problemă...¹⁷ (este rugat de tov. ministru Mănescu să aștepte puțin pentru a servi o cafea).¹⁸*

Tov. Ministru Mănescu: *V-ați obișnuit cu cafeaua, ori tot ceaiul este mai bun?*

Tov. Ambasador Chinez: *Îmi place și cafeaua și ceaiul. Cafeaua turcească este foarte bună.*

Tov. Ministru Mănescu: *Acesta este unul din puținele lucruri bune pe care le-au lăsat turcii.*

Tov. Ambasador Chinez: *Are un gust foarte plăcut. În regiunile calde cafeaua se prepară altfel, este o deosebire.*

¹⁷ În conformitate cu originalul.

¹⁸ În conformitate cu originalul.

Tov. Ministru Mănescu: *Cum este obișnuit fiecare (se servește cafeaua).*¹⁹

Tov. Ambasador Chinez: *După discuția avută cu Dv. ultima oară am studiat problemele privind contradicțiile ce s-au ivit între statele socialiste. Convorbirea avută eu am înțeles-o în felul următor: ca toate ambasadatele țărilor socialiste să nu răspândească astfel de materiale care să conțină păreri diferite și divergențele ivite între partidele comuniste. Noi n-am difuzat asemenea materiale.*

Studentii noștri au avut unele materiale pentru studiu. Unii studenți străini care învață în țara Dv. au cerut asemenea materiale de la noi. Am dat într-adevăr anumite materiale. Au fost unii prieteni care ne-au cerut și noi am dat anumite materiale.

Noi am studiat problema pe care Dv. ați ridicat-o ultima dată. Noi înțelegem greutățile pe care le aveți. Noi vrem să respectăm părerea Dv. și nu vom da asemenea materiale, despre care ne-ați informat, acelor oameni care ne cer astfel de materiale.

Am venit la Dv. în mod special pentru ca să cunoașteți acest lucru.

Tov. Ministru Mănescu: *Vă foarte (sic!) mulțumesc, tovarășe ambasador.*

Eu am încercat să vă informez asupra acestei chestiuni care este foarte complexă și am fost convins că ați înțeles-o. Nu îmi rămâne decât acum, când îmi transmiteți acest lucru, să vă mulțumesc pentru modul în care Dv. îl înțelegeți. Cred că este bine așa.

Noi nu am făcut din aceasta o problemă însă, atrăgându-vă atenția asupra acestui lucru l-am făcut tocmai în scopul de a îndepărta absolut tot ceea ce poate să dăuneze limpezirii problemelor, așa că nu sunt deloc surprins că Dv. ați înțeles just. Acest lucru e în interesul și al nostru al amândouă (sic!), el folosește și pe plan internațional pentru clarificarea problemelor care sunt puse în discuție.

Tov. Ambasador Chinez: *De acord cu Dv.*

Tov. Ministru Mănescu: *Foarte bine.*

Tov. Ambasador Chinez: *Vreau să spun că nu am difuzat în mod intenționat un asemenea material și nici în viitor nu vom oferi nimănui un asemenea material.*

Pentru întărirea mișcării comuniste internaționale, în interesul celor două partide ale noastre, noi, înțelegem problemele pe care le-ați ridicat Dv.

O altă problemă pe care vreau s-o discut cu Dv. este aceea că pentru o adâncire a înțelegerii între popoarele noastre și țările noastre, pentru a întări prietenia între cele două țări ale noastre, ambasada noastră scoate un buletin și noi am dori ca odată la două luni să scoatem un asemenea buletin, care să fie tipărit la Tipografia Nr. 2. Acest buletin va conține aspecte ale operei de construire a socialismului în țara

¹⁹ În conformitate cu originalul.

noastră, oameni și fapte noi, bune, care să oglîndească opera de construire a socialismului în R. P. Chineză.

Anul trecut noi am scos numai 3 numere în loc de 6 și ultimul număr (numărul 4)²⁰ pentru anul trecut este încă la tipografie, nu este încă tipărit.

Noi credem că tipărirea unui asemenea buletin este în interesul adâncirii prieteniei între cele două popoare ale noastre, contribuie la cunoașterea mai bine a activității poporului nostru.

De fapt pentru o asemenea problemă minoră nu trebuia să vin în fața Dv. Eu aș dori să obțin din partea Dv. sprijin în această problemă.

Tov. Ministru Mănescu: *Buletinul a întârziat să apară?*

Tov. Ambasador Chinez: *Până acum trebuia (sic!) să apară 3 numere pentru anul acesta, însă nu a ieșit nici ultimul număr pe anul trecut. Pentru anul acesta nu a ieșit niciun număr.*

Tov. Ministru Mănescu: *Foarte bine ați făcut că ați ridicat o asemenea problemă și vă rog ca și pe viitor când sunt asemenea probleme să vă adresați chiar direct mie. Nu consider că este o problemă care se poate discuta numai la nivelul Direcției pe relații sau a adjuncților. Când sunt asemenea probleme să vă adresați mie și vom depune toată străduința pentru a vi le rezolva.*

Tov. Ambasador Chinez: *Vă mulțumesc. Nu m-am adresat Dv. fiindcă am considerat că, fiind o problemă nu așa de mare și de importantă, nu are rost să vă deranjez.*

Tov. Ministru Mănescu: *Mă voi interesa de această problemă. Părerea mea este că, dat fiind schimbul de păreri pe care l-am avut, buletinul ambasadei Republicii Populare Chineze va putea fi întotdeauna editat. Mă refer la faptul că Dv. ați înțeles sensul discuției noastre și că veți ține seama de el și în ceea ce privește editarea buletinului.*

Tov. Ambasador Chinez: *Pot să vă asigur că vom proceda așa cum ați spus Dv.*

Dacă ambasada Dv. din țara noastră întâmpină greutăți în ce privește editarea buletinului de ambasadă vă rog să-mi spuneți ca să transmit guvernului nostru pentru a lua măsuri și cred că nu o să întâmpinați greutăți.

S-ar putea ca ambasada Dv. de la Pekin să facă cunoscut cetățenilor noștri despre politica partidului Dv., despre realizările din industrie și din alte sectoare de activitate din țara Dv. și aceasta n-ar face decât să contribuie la întărirea prieteniei dintre popoarele noastre și a înțelegerii reciproce dintre noi. Aceasta exprimă un imbold pentru ambele popoare de a depune eforturi și mai mari în opera de construire a socialismului.

²⁰ În conformitate cu originalul.

În Republica Populară Română, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, opera de construire a socialismului cunoaște un ritm foarte mare de dezvoltare. Aceasta este părerea mea personală.

Tov. Ministru Mănescu: *Sunt de acord cu tot ce ați spus Dv. În ce privește apariția buletinului nostru, nu sunt informat că ar exista greutăți în apariția lui. Sunt unele greutăți privind traducerea, greutăți pe care cred că le aveți și Dv. Este vorba de traducerea din limba română în limba chineză și din limba chineză în limba română, lucru mai dificil decât din alte limbi. Aceasta este greutatea, alte greutăți nu cunosc să fie și dacă ar fi fost ori dacă sunt, o să le putem discuta deschis fie aici, fie în altă parte și sunt convins că se vor lua măsurile corespunzătoare.*

Tov. Ambasador Chinez: *Sunt foarte mulțumit de discuția aceasta tovarășească și sunt întru totul de acord cu Dv. ca asemenea probleme să se discute în mod deschis.*

Tov. Ministru Mănescu: *Cred că putem discuta aceste probleme întotdeauna deschis, tovarășește, cu convingerea că ele pot fi rezolvate. Personal nu cred că asemenea probleme pe care le discutăm să nu poată fi rezolvate. Aceasta este părerea mea fermă. Dv. cunoașteți lucrul acesta și sunt o serie întreagă de factori care arată această dorință sinceră, prietenească, în rezolvarea problemelor.*

Tov. Ambasador Chinez: *Ne bucură cele spuse. Pentru asta am venit la Dv. astăzi.*

Tov. Ministru Mănescu: *Dacă doriți să ridicați vreo problemă sau să aflați ceva, noi o să vă informăm întotdeauna și suntem convinși că și Dv. veți face la fel.*

Tov. Ambasador Chinez: *Delegația activiștilor de partid sovietici s-a întors în Uniunea Sovietică?*

Tov. Ministru Mănescu: *Da, astăzi a plecat.*

Tov. Ambasador Chinez: *Am auzit despre mitingul care a avut loc. Acolo au fost rostite și cuvântări.*

Tov. Ministru Mănescu: *Ce părere aveți?*

Tov. Ambasador Chinez: *Nu am citit, încă, decât discursul tovarășului (Nicolae, n. a.) Ceaușescu, ținut la Brașov.*

Tov. Ministru Mănescu: *Cuvântarea tovarășului Gheorghiu-Dej n-ați citit-o?*

Tov. Ambasador Chinez: *Cuvântarea rostită ieri de tovarășul Gheorghiu-Dej n-am citit-o, cunosc numai în mare despre ce este vorba.*

Tov. Ministru Mănescu: *Nu mai este nevoie să vă recomand s-o citiți fiindcă sunt sigur că veți face acest lucru. S-o citiți foarte amănunțit și veți vedea reafirmarea punctului nostru de vedere în ceea ce privește dezvoltarea multilaterală a țării noastre, a industriei constructoare de mașini, a chimiei, a mașinilor unelte, adică a acelor sectoare de bază care condiționează construcția socialismului, dezvoltarea*

nivelului de trai al poporului, a culturii, a bunăstării întregului nostru popor. De asemenea veți vedea reafirmat punctul de vedere ferm al Partidului Muncitoresc Român în ce privește respectarea hotărârilor consfătuirii partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova din 1960: respectarea suveranității și neamestecul în treburile interne ale altor țări. Discursul tovarășului Gheorghiu-Dej conține tocmai aceste idei și cred că este un document care pledează încă odată pentru a face tot ce este de datoria partidelor comuniste și muncitorești pentru întărirea unității întregului lagăr socialist în lupta împotriva capitalismului.

V-aș ruga ca (sic!) să găsiți un prilej să-mi spuneți părerea Dv. despre acest document.

Tov. Ambasador Chinez: *Voi studia cuvântarea tovarășului Gheorghiu-Dej cu mare atenție. Dacă n-o voi înțelege așa cum trebuie, vă rog să-mi dați explicații.*

Tov. Ministru Mănescu: *Am să vă dau aceste explicații însă sunt sigur că Dv. o veți înțelege.*

Tov. Ambasador Chinez: *Nivelul meu politic nu este așa de dezvoltat, am și limite în înțelegerea anumitor probleme (Răsete).²¹*

Tov. Ministru Mănescu: *Vă stau la dispoziție.*

Tov. Ambasador Chinez: *Într-un timp foarte scurt v-ați străduit de mai multe ori pentru lămurirea anumitor probleme.*

Tov. Ministru Mănescu: *Nu este rău. Câteodată se mai întâmplă.*

Tov. Ambasador Chinez: *Apreciez că fiecare întâlnire a noastră este un lucru folositor pentru ambele noastre țări, pentru cauza socialismului, pentru unitatea mișcării comuniste internaționale, pentru dezvoltarea nivelului țărilor socialiste și pentru aceasta să ținem sus steagul declarațiilor consfătuirilor partidelor comuniste și muncitorești de la Moscova.²²*

Tov. Ministru Mănescu: *Partidul nostru se situează pe această poziție și va sta pe această poziție. Nu este un punct de vedere strict național, este-după părerea noastră-un punct de vedere marxist-leninist, este o poziție care contribuie la întărirea lagărului socialist, este o contribuție la întărirea mișcării comuniste și muncitorești internaționale.*

Tov. Ambasador Chinez: *Este adevărat ce spuneți Dv. Această poziție corespunde nu numai intereselor clasei muncitoare, dar și menținerii păcii în lumea întreagă, corespunde și intereselor dezvoltării pe mai departe a operei de construire a socialismului în țările noastre. De fiecare dată când am avut discuții împreună, Dv. ați subliniat acest lucru.*

²¹ În conformitate cu originalul.

²² Vezi în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1957)” și „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghie Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 430-490.

Tov. Ministru Mănescu: *Mi se pare că aceasta este și părerea Dv. Este un lucru pozitiv.*

Tov. Ambasador Chinez: *Astăzi v-am reținut cam mult.*

Tov. Ministru Mănescu: *Vă rog să nu socotiți timpul. Sunt probleme care ne frământă și găsim timp pentru ele.*

Tov. Ambasador Chinez: *Timpul este prețios și pentru noi, ca să lucrăm.*

Tov. Ministru Mănescu: *Ne vom strădui să lucrăm și să realizăm, pentru că oamenii muncii așteaptă de la noi ca ei să ducă o viață mai bună, să fie pace și aceasta se poate realiza în primul rând prin politica partidelor noastre, prin unitatea noastră, printr-o luptă comună a partidelor comuniste și muncitorești. Se apropie 5 iulie?²³*

Tov. Ambasador Chinez: *Peste o lună. Clasa muncitoare, din lumea întreagă, așteaptă ziua aceasta și sper ca, prin această întâlnire, să se ajungă la o înțelegere.*

Tov. Ministru Mănescu: *Și noi suntem printre aceia. În discursul tovarășului Gheorghiu-Dej de ieri se salută această întâlnire. Ce părere aveți?*

Tov. Ambasador Chinez: *Nu cunosc situația, am numai o părere personală. Întâlnirea aceasta este o întâlnire principială, într-un fel „misterioasă”. Noi vom susține și pe mai departe principiul marxist, principiu care este stabilit în declarația de la Moscova din 1960²⁴ principiu care stabilește relațiile dintre țările socialiste și partidele frățesti.*

Dușmanii noștri nu vor ca noi să ne unim, vor să ne dezbină, dar noi vom apăra ca lumina ochilor unitatea mișcării comuniste internaționale. Considerăm însă că această unitate trebuie să fie principială, atât în ce privește unitatea țărilor socialiste cât și în ce privește sprijinirea luptei de eliberare națională a popoarelor asuprite. Noi trebuie să sprijinim popoarele care luptă pentru eliberare națională fiindcă și ele ne sprijină la rândul lor. Numai astfel slăbește puterea imperialismului.

La această întâlnire se vor discuta asemenea probleme mari, așa că nu va fi o întâlnire prea ușoară. Aceasta este părerea mea personală.

Tov. Ministru Mănescu: *Ce înțelegeți când spuneți că nu este o întâlnire așa de ușoară?*

Tov. Ambasador Chinez: *Aceasta înseamnă că până la a ajunge la o unitate de vederi există greutăți și înlăturarea lor necesită un timp mai îndelungat.*

²³ Aluzie la preconizatele negocieri sovieto-chineze. Acestea se vor organiza în intervalul 6-20 iulie 1963, la Moscova. Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei chestiuni, vezi: Mihai Croitor, Sanda Borșa (ed.), *Moscova 1963: eșecul negocierilor sovieto-chineze*, passim.

²⁴ Vezi în acest sens: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 446-490.

Tov. Ministru Mănescu: *Este adevărat. În declarația de la Moscova din 1960 este clar precizată, linia, linie pe care Dv. vă situați. Înseamnă că această declarație este încă bună. Trebuie să găsim numai căile concrete pentru aplicarea ei, să existe o privire asemănătoare în ce privește condițiile concrete de aplicare a ei în fiecare țară. Desigur că fiecare partid și fiecare stat este cel mai în măsură să știe ce trebuie să facă.*

Tov. Ambasador Chinez: *În declarația din 1960 de la Moscova sunt cuprinse principii universale valabile și ele sunt obligatorii pentru toate partidele. Fiecare țară are condițiile ei specifice dar principiile acestea universale trebuie aplicate într-un mod creator, potrivit condițiilor specifice fiecărei țări.*

În problema ajutorului reciproc, noi trebuie să ne călăuzim după principiul egalității, și avantajului reciproc pentru fiecare țară. Schimburile comerciale cu țările socialiste nu trebuie făcute în felul acesta: să vindem produsele noastre la un preț foarte mare și să cumpărăm de la alții produse cu prețuri foarte mici. Aceasta ar fi ceva inegal.

Prin comerțul exterior, noi am primit utilaje din alte țări, utilaje care sunt făcute prin munca popoarelor acestor țări. La rândul nostru, le-am livrat mărfurile noastre. Aceste mărfuri sunt făcute de poporul nostru, așa că este un schimb pe baza avantajului reciproc și nu trebuie să existe la baza lor niciun fel de șovinism de mare națiune, în sensul că numai noi am dat ajutor altora și că n-am primit nimic în schimb de la alții. Noi suntem împotriva șovinismului de mare naționalitate. Noi am luptat întotdeauna împotriva acestui șovinism. Noi înțelegem că trebuie să avem o adevărată independență economică, să dispunem de un sistem economic independent, liber.

La cea de-a 10-a plenară a C. C. al P. C. Chinez au fost stabilite obiectivele industriale pe care le vom construi. S-a întocmit un plan prin care s-a stabilit ce anume se va construi, obiectivele care se vor construi în țara noastră cu ajutorul unor țări, însă aceste țări nu ne-au livrat utilajele de care aveam nevoie. În unele cazuri noi am construit uzina dar nu ne-au fost date utilajele cheie, așa că nu am putut pune în funcțiune uzina respectivă. În cele din urmă ne-au fost anulate și contractele, fapt ce a provocat foarte mari greutăți.

Tov. Ministru Mănescu: *Înțeleg la ce vă referiți.*

Tov. Ambasador Chinez: *Trebuie să ne străduim ca să luăm în propriile noastre mâini problema industrializării, așa cum ați spus și Dv. că vreți să vă construiți industrie, să ridicați nivelul de trai al poporului Dv. Rămâne să ne bazăm mai mult pe noi.*

Noi ne străduim ca să primim și ajutor din străinătate, acesta constituind de fapt un aspect al internaționalismului proletar. Dacă nu sunt posibilități așa de mari pentru obținerea unui ajutor din străinătate, atunci trebuie să facem noi totul.

Tov. Ministru Mănescu: *Eu vă înțeleg, știu la ce vă referiți. Cred că aceasta face parte din rândul problemelor care trebuiesc lămurite. Normal este să ne ajutăm, să colaborăm pe bază de avantaj reciproc, dar aceasta înseamnă unitatea comunității noastre socialiste. Noi trebuie să ne ajutăm.*

O țară are posibilități mai mari, alta are posibilități mai mici; una este mai înaintată din punct de vedere al construirii socialismului, alta mai puțin și tocmai aceasta din urmă trebuie ajutată mai mult. Acest ajutor însă nu trebuie să însemne în niciun moment nici dominație economică și mai ales politică. În privința aceasta declarația din 1960 de la Moscova este foarte clară. Dacă lucrurile nu merg astfel, aceasta trebuie să ne dea la toți de gândit, pentru că trebuie înțeles că colaborarea economică reciprocă ne face mai puternici.

Tov. Ambasador Chinez: *Sunt de acord cu tot ce ați spus Dv. Partidul nostru consideră că este o datorie internaționalistă ca țările socialiste să se ajute reciproc, pe baza egalității în drepturi și a avantajului reciproc, aceasta înseamnă ca țările socialiste mai dezvoltate din punct de vedere economic să ajute țările mai slab dezvoltate ca să se dezvolte și ele, indiferent dacă o țară este mare sau mică. Trebuie înțeles că dezvoltarea fiecărei țări socialiste contribuie la întărirea forței întregului lagăr socialist. Trebuie, totodată, respectată suveranitatea și independența națională a fiecărei țări. Aceste principii sunt indisolubil legate între ele mai ales în situația de astăzi, când lupta este foarte complexă, când apar unele păreri diferite în abordarea unor probleme internaționale. Problema însă trebuie pusă în felul următor: cum să rezolvăm aceste divergențe (?). Noi credem că modalitatea este aceasta, ca să rezolvăm aceste probleme pe calea consultărilor tovarășești între partide, pe baza principiilor declarațiilor consfățuirilor de la Moscova (din 1957 și 1960, n. a.).*

Lucrurile nu pot fi rezolvate după cum spun unii: dacă cineva nu este de acord cu o părere a unui om, atunci i se spune că este contra acestuia. Atunci cum mai stăm cu principiul acesta al egalității în drepturi și al respectului reciproc?

Partidul nostru susține întotdeauna ca să luptăm împotriva acestor idei având în vedere principiile marxist-leniniste. Este foarte important a ne conduce pe baza acestor principii. S-ar putea spune de către cineva că el are dreptate, iar altul să susțină că, dimpotrivă, justiția este de partea lui. Dacă la baza abordării problemelor avem principii juste, comune, rămâne să vedem care dintre părerile noastre sunt mai juste.

Noi considerăm tocmai, pentru că o țară este mai mare și mai avansată din punct de vedere a construcției economice, ori că este o țară socialistă mai veche și are un partid mai vechi, ea să asculte și să țină seamă și de părerile altor partide frățești.

Astăzi, aceste probleme trebuiesc discutate, după părerea mea. Eu urmăresc cu mare interes această întâlnire.²⁵

²⁵ Referire la negocierile sovieto-chineze, preconizate a debuta la Moscova în iulie 1963.

Tov. Ministru Mănescu: *V-am ascultat și-mi dau seama că este și mai necesară această întâlnire pentru ca să se rezolve aceste probleme pe cale pașnică. Dorința noastră sinceră și urarea noastră este ca această întâlnire între reprezentanții Partidului Comunist Chinez și ai P. C. U. S., să rezolve aceste probleme divergente.*

Tov. Ambasador Chinez: *Părerea noastră este că sunt multe probleme, dar nu le putem relua pe toate odată, ci rămâne să le rezolvăm treptat, treptat, iar dacă sunt unele probleme pe care nu le putem elucidă acum, să lăsăm ca istoria să dovedească justețea lor.*

Tov. Ministru Mănescu: *De acord. Este adevărat că istoria s-ar putea să dea dreptate unuia sau altuia, dar poate ar fi mai bine ca aceste probleme să fie rezolvate într-un viitor mai apropiat.*

Tov. Ambasador Chinez: *Cu atât va fi mai bine cu cât se vor rezolva mai repede Aceasta va face ca mișcarea comunistă internațională să se întărească.*

Tov. Ministru Mănescu: *Întâlnirea aceasta și în general problemele care sunt, nu interesează două partide, nu interesează numai partidele comuniste, aceasta interesează întreaga lume care dorește pacea, pace care nu poate fi asigurată decât dacă există unitate între țările socialiste. Acesta este factorul hotărâtor pentru menținerea păcii.*

Tov. Ambasador Chinez: *Situația este foarte încordată. Dușmanii noștri au tot interesul ca să ne dezbină. Pentru noi, lucrul cel mai necesar este ca să întărim unitatea lagărului socialist și să sprijinim în mod hotărât popoarele care luptă pentru eliberarea lor națională, pentru că în felul acesta vom reuși să menținem pace și vom putea asigura popoarelor noastre un trai mai bun.*

Vă mulțumesc foarte mult pentru întâlnirea și discuția avută.

În viitor, dacă voi mai avea probleme, voi cere audiență la Dv. și vă rog ca și Dv., dacă veți mai avea probleme, să mă chemați.

Tov. Ministru Mănescu: *Tovarășe ambasador, vă aștept ori de câte ori doriți să stați de vorbă cu mine. De asemenea (sic!), am să vă rog să poștiți ori de câte ori va fi vreo problemă de discutat.*

Tov. Ambasador Chinez: *La revedere, tovarășe ministru.*

Tov. Ministru Mănescu: *Noroc, tovarășe ambasador.*

Sursă: A. N. I. C., *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dos. 58/1963, f. 3-14.

ANEXA 2

Stenograma întâlnirii dintre Emil Bodnăraș, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R. P. R. și Xu Jianguo, ambasadorul R. P. C. la București (18 decembrie 1963)

STRICT SECRET

NOTĂ DE AUDIENȚĂ

În ziua de 18 decembrie 1963, orele 11,00, tov. Emil Bodnăraș, membru al Biroului Politic al C. C. al P. M. R., vicepreședintele Consiliului de Miniștri al R. P. R., a primit în audiență la Consiliul de Miniștri pe tov. Siu Gien Guo, ambasadorul R. P. Chineze la București. Au participat ca traducători: Li Si-lin, atașat al ambasadei chineze la București și Ion Dorobanțu de la M. A. E. al R. P. R.

După un schimb de amabilități, a avut loc următoarea convorbire:

Tov. Siu Gien-Guo: *Vă mulțumesc tovarășe Bodnăraș pentru că m-ați primit așa de repede.*

Tov. Emil Bodnăraș: *Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej lucrează în prezent la materialele pentru plenara Comitetului Central. O să avem în curând o plenară la care vom discuta bugetul și planul de dezvoltare a economiei naționale pentru anul 1964, după care va urma sesiunea Marii Adunări Naționale și de aceea suntem toți ocupați. Acesta este unul dintre motivele pentru care am fost însărcinat eu să vă primesc, sunt mai liber.*

Am socotit că aci (sic!) este mai puțin bătător la ochi, decât la sediul Comitetului Central, în piața aceea mare unde pot fi observatori întâmplători. Ne face plăcere să vă primim oriunde.

Tov. Siu Gien Guo: *Înțeleg acest lucru.*

Tov. Emil Bodnăraș: *Sunteți comunist vechi, pricepeți.*

Tov. Siu Gien Guo: *Vreau să aduc în primul rând un salut tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, dv. și Comitetului Central al P. M. R.*

Data trecută, tov. Gh. Gheorghiu-Dej, dv. și tov. Alex. Bârlădeanu ați avut cu mine o convorbire sinceră și deschisă, al cărei conținut l-am adus la cunoștința Comitetului Central al P. C. Chineze;²⁶

²⁶ Este vorba despre întâlnirea din 12 decembrie 1963, de la Snagov. Pentru o perspectivă detaliată asupra discuțiilor purtate cu această ocazie, vezi: „Document 9: 1963 decembrie 12. Notă privind convorbirea de la Snagov, dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C. C. al P. M. R., și Xu Jianguo, ambasador al R. P. C. la București, referitoare la divergențele româno-sovietice și necesitatea apropierei româno-chineze. (fragment)”, în Mihai Croitor (ed.), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 196-226.

1. *Comitetul Central al P. C. Chinez este pe deplin de acord cu punctul de vedere al tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej și al Comitetului Central al P. M. R. asupra lui Hrușciov și a conducerii P. C. U. S.; este de acord cu punctul de vedere asupra normelor privind relațiile dintre partidele frățești și dintre țările socialiste.*

*(Paranteză în timpul cât s-au servit cafelele)*²⁷

Tov. Emil Bodnăraș: *Ați mai fost pe undeva prin țară? Acum este timpul rău, se merge foarte greu cu mașina.*

Tov. Siu Gien Guo: *Eu nu am fost, în schimb este plecat în prezent consilierul ambasadei, Van Tung, într-o vizită în Moldova, unde o să viziteze întreprinderi ale industriei chimice.*

Tov. Emil Bodnăraș: *În Moldova sunt întreprinderi interesante. Noi cumpărăm numai utilaje noi, moderne. Cumpărăm de unde găsim, pentru că mașina în sine nu are caracter de clasă, ea capătă acest caracter în mâna celui care se află. Cumpărăm de la englezi, de la americani etc.*

Tov. Siu Gien Guo *(reia discuția întreruptă):*²⁸ *Comitetul Central al P. C. Chinez este de acord cu punctul de vedere în problema lui Stalin și în alte probleme. În același timp, Comitetul Central al P. C. Chinez mulțumește pentru aprecierile făcute asupra tovarășului Mao Tze-dun*²⁹ *și a P. C. Chinez.*

2. *Partidul nostru înțelege foarte bine situația în care se află tov. Gh. Gheorghiu-Dej.*

Partidului Muncitoresc Român nu i-a fost ușor ca, izolat fiind și în condiții grele, să se situeze în C. A. E. R. pe o poziție justă și independentă în problema relațiilor dintre partidele frățești și în special în problema relațiilor chino-sovietice și sovieto-albaneze, lucru pe care noi îl admirăm.

3. *Având în vedere situația Partidului Muncitoresc Român, noi suntem de acord cu poziția adoptată de P. M. R. în această perioadă de timp, în problema relațiilor româno-sovietice și în alte probleme.*

Considerăm că poziția adoptată de P. M. R.-o luptă principială persistentă și căutarea metodelor și măsurilor adecvate-este în avantajul izolării grupului Hrușciov și atragerii unor tovarăși din partidele frățești din țările Europei Răsăritene. În același timp, el poate să evite pierderile ce pot fi evitate.

*Este pe deplin posibil și chiar necesar ca în această situație P. M. R. să aibă unele rezerve (rețineri, distanțe)*³⁰ *față de P. C. Chinez.*

Cu toate că între noi există unele puncte de vedere diferite, ele nu împiedică unitatea și prietenia noastră.

²⁷ În conformitate cu originalul.

²⁸ În conformitate cu originalul.

²⁹ Pinyin: Mao Zedong.

³⁰ În conformitate cu originalul.

4. *Am dori ca tov. Gh. Gheorghiu-Dej și Comitetul Central al P. M. R., folosind poziția lor, să ducă o muncă, pe care o consideră posibilă, în rândurile unor partide frățești și conducători din țările Europei Răsăritene.*

5. *Cu privire la modificarea statutului C. A. E. R., problemă ridicată de tov. Gh. Gheorghiu-Dej: noi nu putem avea păreri diferite.*

Cu privire la posibilitatea ca China să intre în C. A. E. R.: desigur că o să luăm în considerație această problemă, însă, în general, având în vedere situația actuală a conducerii a P. C. U. S., este mai bine ca China să nu participe la C. A. E. R.

6. *În privința ridicării schimburilor, la nivel înalt, între țările noastre pentru a discuta probleme de interes comun, și noi avem aceleași dorințe, exprimate de tov. Gh. Gheorghiu-Dej.*

În ce privește modul de efectuare al schimburilor: în ce ne privește, există mai puține greutăți; desigur că trebuie luată în considerație situația în care se află P. M. R.; în legătură cu această problemă, dorim să ascultăm părerea tov. Gh. Gheorghiu-Dej

Este normal ca cel puțin să se intensifice schimburile comerciale și culturale între țările noastre și acest lucru se poate realiza prin consultări între forurile competente din cele două țări.

Comitetul Central al P. C. Chineze acordă foarte mare atenție celor expuse de tov. Gh. Gheorghiu-Dej în ziua de 12 decembrie 1963.

Recent, tovarășii Liu Sao-tzi,³¹ vicepreședinte al C. C. al P. C. Chineze; Den Siao-pin,³² secretar general al C. C. al P. C. C.; Pîn Cijen,³³ membru al Biroului Politic și secretar al C. C. al P. C. C. și alți tovarăși au primit pe tov. Dumitru Gheorghiu, ambasadorul dv. la Pekin și au avut cu dânsul o convorbire detaliată. Probabil că tovarășul ambasador Dumitru Gheorghiu va aduce la cunoștință conținutul detaliat al acestei convorbiri tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej și Comitetului Central al P. M. R.

Tov. Emil Bodnăraș: *Tovarășul ambasador (Dumitru, n. a.) Gheorghiu va veni să ia parte la lucrările plenarei.*

Tov. Siu Gien Guo: *Intrucât acestea sunt probleme cu caracter foarte urgent, am adus la cunoștință esențialul din această convorbire conducătorilor P. M. R.*

Vă rog să transmiteți tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej toate aceste lucruri.

Cu această ocazie transmit tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, dv. și celorlalți conducători ai P. M. R., salutul tovarășilor Mao Tze-dun, Liu Sao-tzi și al altor conducători ai P. C. Chineze.

³¹ Pinyin: Liu Shaoqi.

³² Pinyin: Deng Xiaoping.

³³ Pinyin: Peng Zhen.

Acestea am avut de transmis.

Tov. Emil Bodnăraș: *Vă mulțumesc din partea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej pentru această comunicare, care m-a însărcinat să vă primesc și-i voi transmite îndată tot ce mi-ați comunicat. Cred că această comunicare va produce multă satisfacție în conducerea noastră de partid. Vă mulțumesc de asemenea pentru atenția cu care conducerea P. C. Chinez a analizat problemele, așa cum noi le-am pus, și pentru gândurile bune și tovarășești exprimate în această comunicare.*

Așteptăm cu interes sosirea tovarășului ambasador Dumitru Gheorghiu, de la care probabil vom cunoaște mai pe larg ce s-a discutat, ținând seama de nivelul înalt la care a fost primit.

Mi-au rămas amintiri foarte plăcute din cele două vizite pe care le-am făcut în China.

Tov. Siu Gien Guo: *Și tov. Gh. Gheorghiu-Dej a fost în China. A fost oaspetele (sic!) la cel de-al VIII-lea congres al P. C. Chinez în anul 1956. Și eu am participat la acel congres și după încheierea lucrărilor am însoțit oaspeții în vizitele pe care le-au întreprins la Sanbai, Uhan etc. Atunci eram secretar al Comitetului de Partid Sanbai. Primar al orașului Sanbai era tov. Cen I,³⁴ însă dânsul ședea puțin la Sanbai, așa că eu mă ocupam cu treburile curente.*

Tov. Emil Bodnăraș: *Câți locuitori avea atunci Sanbaiul? Dar acum?*

Tov. Siu Gien Guo: *În anul 1956 avea 7 milioane locuitori, iar acum are 10 milioane, inclusiv suburbiile.*

Tov. Emil Bodnăraș: *Știți, din anul 1958 am rămas cu o legătură cu China, neoficială. În timpul vizitei delegației noastre la Palatul de Iarnă erau acolo mulți vizitatori. Printre ei văd o bătrânică, cu picioare legate, cu o fetiță de vreo trei ani, se uitau la delegație. Am scos o insignă și i-am dat fetiței, i-am dat și bătrânei una. După șase luni am primit o scrisoare din China de la această fetiță, scrisă de mama ei, care este învățătoare. Îmi scria de fericirea fetei că a primit un semn de atenție de la un conducător român. Din această scrisoare am aflat că mama ei este învățătoare, că fetița fusese la Pekin cu bunica ei. În anul 1959, când am fost din nou în China, i-am dus o păpușă, i-am trimis-o prin ambasada noastră din Pekin. Apoi am primit o nouă scrisoare și o fotografie. Peste câțiva ani, acum doi ani, am mai primit o scrisoare din care am aflat că este fetiță de școală. Am cumpărat de la noi o servietă de școală, caiete, creioane și i-am trimis. Am primit din nou scrisoare de la ea. Acum are 8 ani și jumătate. Au trecut anii! Acum, de anul nou, vreau să-i trimit iar ceva. Știu că locuiește pe undeva pe lângă orașul Ciunțing, prin China centrală.*

Voi transmite imediat tovarășului Gheorghiu-Dej cele ce mi-ați adus la cunoștință și după venirea tovarășului ambasador (Dumitru, n. a.) Gheorghiu vom

³⁴ Pinyin: Chen Yi.

analiza. Si noi ne gândim la legătura aceasta, ne gândim cum să fie mai bine și vă vom arăta părerea noastră.

Un lucru este clar, pe care îl și rețin: aprecierea pe care ați dat-o că suntem într-o situație deosebită. Deocamdată suntem singurii între atâția.

Trebuie să fim foarte vigilenți și foarte atenți cum procedăm pentru ca să asigurăm permanent autoritatea poziției noastre în relațiile cu celelalte partide frățești și țări socialiste din Europa și în general, pentru că prin această autoritate a poziției noastre, a cuvântului nostru putem influența alte partide și alte state. Autoritatea rezultă din seriozitatea cu care punem problemele, cu care arătăm păreri juste, lucru confirmat și de informarea dv. Dar în politică nu este suficient numai să ai dreptate, trebuie să și convingi că ai dreptate și acest lucru nu este întotdeauna ușor.

Noi suntem hotărâți să afirmăm pozițiile noastre așa cum le-am exprimat în conversația pe care am avut-o. Facem acest lucru acolo unde trebuie și numai acolo unde trebuie, în cele mai convenabile forme, după împrejurări. Socotim că din acest punct de vedere putem fi ajutați de dv., în sensul de a nu ne face prea multă reclamă, ca să zic așa, de a nu manifesta în forme exagerate atenția pentru România. Sub influența acestei campanii care a fost dezlănțuită împotriva P. C. Chineze, mulți au prejudecăți, sau stau sub influența unor prejudecăți, iar a combate și răspândi aceste prejudecăți nu este un lucru ușor. Acest lucru trebuie făcut cu multă răbdare și multă pricepere. Noi răbdare avem și facem tot posibilul ca să facem lucrurile și cu pricepere.

În acest cadru de gândire cred că vom găsi și modul de a asigura căile de legătură, care să contribuie la rezolvarea problemelor pe baze principale și juste.

Relațiile dintre țările noastre (România și China),³⁵ dintre oamenii noștri să se desfășoare sub o formă normală, evitând forme spectaculoase-aceasta este ca rezultat al unui schimb de păreri pe care l-am avut cu tov. Gh.Gheorghiu-Dej după convorbirea noastră și pe care am vrut să vi-1 împărtășim, întrucât problemele sunt foarte serioase nu numai pentru noi, ci pentru întreaga mișcare comunistă.

Suntem pătrunși de toată răspunderea și în același timp ne dăm seama de toată răspunderea pe care o purtăm în căutarea căilor și mijloacelor juste, așa după cum am exprimat hotărârea noastră și după cum ne dăm seama că este tratat și P. C. Chinez.

Dacă am fost clar, tovarășe ambasador?

Tov. Siu Gien Guo: *Da, am înțeles.*

Tov. Emil Bodnăraș: *Ori de câte ori aveți să ne comunicați ceva, folosiți aceeași legătură care este bună și care astăzi a funcționat bine. Noi, de asemenea, ori de câte ori vom avea ceva de comunicat o să vă căutăm. Vă rugăm însă să ne lăsați nouă inițiativa în ce privește locul și timpul, pe care le vom stabili în raport de situație; poate ne vom întâlni și acasă, după situație, să nu dăm prilej la nimeni să*

³⁵ În conformitate cu originalul.

speculeze, să înceapă să ghicească. Dacă o să avem să le spunem ceva o s-o facem atunci când trebuie și acolo unde trebuie.

Personal sunt bucuros de această convorbire și o să transmit conținutul ei tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej.

Tov. Siu Gien Guo: *Vă mulțumesc tovarășe Bodnăraș pentru că m-ați primit să vă aduc la cunoștință părerile Comitetului Central al P. C. Chinez. Cu această ocazie vreau să transmit conducătorilor P. M. R. și Comitetului său Central un salut din partea tovarășului Mao Tze-dun și a conducerii P. C. Chinez.*

Personal consider că noi înțelegem situația în care se află P. M. R. Eu am acordat atenție caracterului relațiilor dintre noi și voi continua să acord atenție acestui lucru pentru a nu da naștere la situații neplăcute. Voi ține cont, în orice situație, și în orice problemă, privind contactele noastre, de părerile dv.

Tov. Emil Bodnăraș: *Noi cunoaștem mai bine situația.*

Tov. Siu Gien Guo: *Voi respecta și mai strict părerile dv.*

Vă mai pot spune, tovarășe Bodnăraș, că eu am fost nu numai secretar al Comitetului de partid din orașul Sanhai, ci și adjunct al ministrului securității, așa că știu ce înseamnă secretul de stat și știu să-l păstrez.

Doresc ca tovarășii din conducerea P. M. R. să fie vigilenți în probleme privind securitatea personală. Acest lucru este foarte important pentru toți tovarășii și în special pentru tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Vă mulțumesc încă o dată, tovarășe Bodnăraș, că, ocupat fiind, v-ați făcut timp să mă primiți.

Audiența a durat 50 de minute.³⁶

Sursă: A. N. I. C., *Fond C. C. al P. C. R.-Secția Relații Externe*, dos. 96/1963, f. 3-9.

³⁶ În conformitate cu originalul.